

Nebylo to poprvé, co tato statečná dáma pověděla někomu svůj příběh z holocaustu, přesto se jí oči zalily slzami, jako pokaždé, když si vzpomene na hrůzy, které viděla, na to jakým způsobem ztratila celou rodinu, na pocit že vás obklopuje všude přítomná smrt. Během šesti let ztratila celou svou 36ti člennou rodinu, viděla hrůzu v očích tisíců lidí, zažila žal, utrpení a bolest. Přesto nám 92 letá **Jarmila Weinbergerová**, pověděla svůj příběh a ukázala nám, jak silná může lidská vůle být.

Pronikavě modré oči Jarmily Weinbergerové poprvé spatřily svět dne 21. 3. 1923 v Praze, jak mohly tenkrát nevinné dětské oči tušit, že uvidí něco, co je bude pronásledovat v nočních mřácích do nejdelšího stáří...

Jak to všechno začalo, a kdy začala Jarmila pociťovat první antisemitické projevy?

Jarmila žila společně se svou rodinou, matkou, otcem a sestrou Annou obyčejným životem v Praze. Celá rodina se pasivně hlásila k židovskému vyznání a lidé se k nim chovali slušně, v tehdejší rozkvétající druhé republice na tom nebylo nic zvláštního. Jarmiliným snem bylo již od malička stát se váženou doktorkou, proto její první kroky vedly do gymnázia, kde patřila mezi výborné studenty. Jaké pokoření to pro ni bylo, když se právě zde setkala s první anisemitickou fackou v podobě vynechání z ceremonie pro nejlepší studenty. Rodina pomalu začala pociťovat antisemitické předsudky, které datem 15. 3. 1939 začaly nabírat ze dne na den čím dál větších obrátek. Jarmila a celá její rodina si musela přišít na viditelné místo velkou žlutou hvězdu s nápisem *jude*, nesměla chodit ven po stmívání, nesměla navštěvovat žádná kulturní zařízení, parky nebo jezdit hromadou městskou dopravou. S hořkostí snášela persekuce, jedním z nejhorších pro ni bylo obdržení dopisu ve kterém stálo: *Ředitelství Vám oznamuje, že Vaše dcera Jarmila Weinbergová žákyně 7. třídy, je podle výnosu MŠO počátkem roku 1940-1941 z účasti na vyučování ve zdejším ústavu vyloučena, o tom Vás ředitelství informuje.* Když šla po ulici se sklopenou hlavou, její bývalé spolužačky po ní házely lítostivé pohledy, k ničemu jinému se neodvážily. Situace vyvrcholila přestěhováním do čtyřpokojevého bytu, kde žilo dohromady pět rodin, které se dělily o jednu koupelnu a kuchyň. Weinbergerovi byla první rodina, která dostala po krátkém pobytu v bytě předvolání do transportu-směr Terezín. Spěšně se rozloučili s ostatními, ve velkém městě je nikdo nepostrádal a vydali se s příručními zavazadly na nádraží Bubeneč.

Jak vypadal Jarmilin pobyt v Terezíně?

V Terezíně byla rodina rozdělena, každý člen rodiny musel za svou práci. Otec, původně finanční matematik se nyní věnoval kožodělnictví a matka zastávala práci pradelny. Oběma sestrám byla přidělena práce zdravotních sester v Hamburských kasárnách. Jarmila tuto práci vítala s nadšením, od ostatních doktorů se leccemu přiučila a těšila se, že až se vrátí domů, bude o něco napřed před ostatními studenty medicíny. Práce to nebyla jednoduchá, na mardoce bylo každý den plně obsazených 30 lůžek, o které se denně starala jedna sestra přes den a jedna přes noc. Jarmila musela veškeré hadříky od krve či hnisu přepírat v ruce, stříkačky a veškeré nástroje se musely vyvařovat na malých kamínkách, kde se také hřála voda na mytí pacientů. Se zármutkem vítala další pacienty ze starobinců nebo chorobinců, kteří do Terezína přijeli za vidinou rekreace v lázních, místo toho byli nečekáni a překáželi ubytování na špinavé, tmavé půdě. Jarmila a sestry se také staraly o lidi, kteří byli na seznamu jmen cestující na východ, kam lidé pouze odjížděli, nikdo se zatím nikdy nevrátil a kolovaly pouze dohady, co se tam asi děje. Shodou nešťastných okolností se v květnu roku 1942 ocitlo i jméno Jarmila Weinbergerová na seznamu cestujících. Zavřená v kasárně čekala na svůj osud a přes špinavou okenní tabulku, se loučila se svou rodinou. „Brzy se vrátím, nebojte se!“ ujišťovala je. To bylo naposledy, kdy byla rodina pohromadě.

Co se dělo po výstupu z dobytčího vagónu mířícího do Osvětí?

Po dvou dnech na cestě v dobytčím vagónu se zaskřípěním zastavila kola vlaku. Hrůzné zjištění, že Jarmila právě projela branami smrti v Osvětí, na sebe nenechalo dlouho čekat. Hned jak se rozrazilily dveře vlaku obklopil ji řev, výkřiky bolesti a štěkot psů. Všude okolo ní se míhaly ssácké uniformy a vězni v pruhovaných šatech. Jako ve snu se šokovaná Jarmila zařadila s ostatními do pětistupů a uložila se společně se svými sedmi dalšími spolunocležníky k neklidnému spánku. „Leželi jsme vedle sebe tak natěsnaní, že jsme byli do sebe zaklesnutí, a když jsme se chtěli obrátit, musela se obrátit celá řada. Ještě téže noci nás vzbudili, odvedli na testy a nechali nás potetovat. Někteří si nechali svá tetování vypálit, já chodím do dneška očíslovaná, nemám se za co stydět“ říká pevným hlasem pamětnice a ukazuje nám vytetované číslice na levém předloktí. Ranní vstávání probíhalo za velkého řevu, lidé se shromáždili na ranním apelu, který probíhal poprvé ve velkém chaosu. Jarmile byla přidělena práce dětské opatrovnice, s malými dětmi si hrála, zpívala s nimi nebo tancovala, zatímco jejich matky těžce pracovaly v táboře. Mezi lidmi se šířili zvěsti o tom, že celé transporty z táborů mířily rovnou do plynu, mladá Jarmila žádné z nich nevěřila. Není přeci možné, aby byl člověk schopen udělat něco takového druhému. Po čase si ovšem začala všimat, že lidé do tábora pořád přichází, ovšem žádné další budovy se neotvírají a z komínů se neustále valí černý dým. Smířená se smrtí Jarmila čekala, kdy přijde řada na ni samotnou. V červenci nastal zlomový okamžik, byl spuštěn poplach a všichni byli nahromaděni do baráku. Tak to vypadá, když jdou lidé do plynu, hlásili ostatní. Jarmila byla společně s dalšími svobodnými ženami odvedena do dalšího baráku, kde nahá stanula před krutým doktorem Mengelem, který ledabylým pohybem ruky odsuzoval ženy k práci, nebo ke smrti. Díky mládí a zdraví byla Jarmila s úlevou v srdci přiřazena na stranu pravou, byla odvedena do místnosti, kde 3 dny jen čekala, a kde byla podrobena dalším testům, které se skládaly z prohlídky všech tělesných dutin, jestli náhodou některá z žen nepašuje vlastizrádné psaní.

Co čekalo Jarmilu po zařazení na pravou stranu?

Další cesta vlakem do neznámých míst, ženy se pouze dohadovaly, jestli jedou vstříc smrti nebo je čeká další těžká práce. Obrovskou úlevu s sebou přineslo zjištění, že se Jarmila nachází za branami tábora a ve škvírách mezi prkny se míhají povědomé lesy. Jarmila po výstupu z vlaku zjistila, že se nachází v Christiandstadtu, pracovním táboře uprostřed lesů. Jarmila přirovnává tamější pobyt k rekreaci oproti předešlým zkušenostem. Obydlí bylo obklopené vůní borovic, Jarmila pro sebe měla celou matraci. Práce v lese byla těžká, drobná plavovláška vyrvávala holýma rukama kořeny, přenášela kolejnice nebo vykonávala různé zednické práce. V táboře pobývali také francouzští zajatci, kteří měli větší volnost, a tak dívkám sem tam propašovali, vzácné předměty například hřebec nebo jehlu a nit. Stejně tak zedničtí mistři, kterým dívky připomínaly jejich vlastní děti. Hrůzám z Osvětí rezolutně odmítali věřit, takových zvěstev přeci nikdo není schopný. Jarmile potajmu poslali korespondenci určenou pro její kamarádku v Praze, která jí poslala nezkažitelné potraviny, tolik potřebné k doplnění ztracené energie. Každý den byl zahájen černou meltou, k večeri řídká polévka s kouskem chleba. Takto vypadal nedostačující jídelníček tvrdě pracujících žen. Jak šla roční období Jarmila vystřídala plátěné hadry za obnošený vězeňský kabát a z východu se pomalu začala blížít fronta. „Musíme prehnout do bezpečí před Ivanem, všechny do jedné by nás postříleli“, falešně varovaly dozorkyně Jarmilu a její spolupracovnice. Všechny vystrašil přichodí transport z východu, kde omrzlí a polomrtví lidé sotva chodili. Některá z děvčat musela kopat hromadné hroby ve zmrzlé zemi, Jarmile se tato činnost naštěstí vyhnula.

Jak vypadala evakuace tábora?

2. února nastal čas odchodu pro Jarmilu s ostatními, krom ešusu nic nevlastnila, a tak se nemusela zabývat se zavazadly při dlouhém pěším pochodu. Cesta byla dlouhá a strastiplná, později pojmenovaná pochod smrti. Jarmila musela svázat *tu sníh, tu bláto*, do kterých se bořila. Šla od rána do večera seřazená ve dvoustupu, délka chůze se vždy odvíjela od nalezení vhodného místa k přenocování. Nejčastěji se jednalo o stodoly nebo seníky. Paní Jarmila popisuje, že se většinou dva dny chodilo a jeden den sloužil k odpočinku. Velké hygienické problémy s sebou přinášely strach ze šatních vší, které přenášejí skvrnitý tyfus. Jarmila se s kamarádkami myla venku nejčastěji rozpuštěným sněhem, nikoho nezaskočilo, že se svlékly do naha, lidé již dávno ztratili hranice studu.

Co dalšího potkalo dívky na pochodu smrti?

Byla polovina února a neklidný Jarmilin spánek při nekonečném pochodu přetrhl zrána ohlušující rámus. Později se Jarmila dozvěděla, že šlo o bombardování Drážďan, nedaleko kterých se nacházela. Nyní pouze sledovala ohořelé ženy, jak prchají s dětmi v náručí co nejdál od doutnajících plamenů. Nehledě na okolnosti nekonečný pochod pokračoval a Jarmila pozorovala, že je stále hubenější a vyčerpanější. „Jednou jsme spaly ve stodole, která sousedila s prasečincem a večer tam selka přinesla velikánský hrnec čerstvě uvařených brambor, nasypala je prasatům do koryta a nám se podařilo se tam dostat a prasatům jsme ty brambory ukradly. Dodneška vzpomínám, jaká to byla lahoda, když jsme jednou dostaly teplé brambory“, říká pamětnice s úsměvem. Tou dobou už se vyčerpaná Jarmila nacházela v Rybářích, v Karlových Varech. Když došla do Chebu byla na pokraji sil. Nacisté naložili ženy do dobytčích vagónů a na cestu je vybavili kouskem chleba a kolečkem salámu, k velké smůle všech zapomněli na vodu. Po pár dnech se projevila strašlivá, úmorná žízeň, některé z velmi slabých žen takovýto nápor nevydržely, skácely se na zem a už nikdy nevstaly. Právě díky tomu, vlak v půlce cesty zastavil a ženám včetně Jarmily bylo nařizeno vyhledat mrtvé a naházet je na hromadu. Byl březen roku 1945 a sníh na zemi se pomalu rozpouštěl, Jarmila dělala ze sněhu životodárné koule a společně s ostatními sníh lízala. Tím si zachránili život.

Naděje umírá poslední...a nebo ne?

Když vlak zastavil, dívky poznaly, že se nachází v dalším táboře, tentokrát to byl Bergen Belsen. Uvítalo je známé řvaní a řazení do pětistupů, baráky s nepohodlnými palandami. Jarmila znovu prožívala pobyt v Osvětimi akorát s tím rozdílem, že nikdo nepracoval. S ostatními pouze čekala natěsnaná tělo na tělo, kdy si pro ně přijde smrt. A opravdu, řady lidí pomalu začaly řídnout a v rohu místnosti se začala hromadit vysoká kupa mrtvol.

Neumírá. Jak vypadalo osvobození?

Byl nádherný parný den 15. 4. 1945, Jarmila Weinbergerová byla v beznadějném stavu, nakažená skvrnitým tyfem měla vysoké horečky a cítila, jak z ní pomalu prchá život. Najednou zaregistrovala uniformy amerických vojáků, které byly v tu chvíli rouchem andělským. Bergen Belsen byl první koncentrační tábor, který šokovaní Američané osvobodili. *15. dubna, 20 minut po páté hodině večerní, přestoupila část volně chodících oddílů do Bergen Belsenu, tábor číslo 1 byl uzavřený prostor asi 600 metrů široký a 300 metrů hluboký, v tomto prostoru bylo asi 80 000 lidí, východoevropských židů. Příklad potravin pro tábor činil 10 000 chlebů týdně, čili jeden chleba na osm lidí na týden. Provedli jsme sčítání počtu lidí, kterých bylo v táboře č. 1: 31 000, mrtvých bylo 13 000 různě po zemi, živých bylo 11 000 žen a 12 000 mužů. Udělali jsme všechno co bylo v našich silách ale z těch, kteří přežili bylo asi 13 000 lidí, kteří vzhledem k svému oslabení a infekčním chorobám zemřeli. Poměry, které jsme v táboře našli, byly nelidské.*

Lepší zítřky pro každého kdo přežil?

Vojáci se několik dní snažili vyléčit nemocné, včetně Jarmily. Mnoho z nich svým zraněním podlelo, Jarmila ovšem byla bojovnice. Po její úspěšné rekonvalescenci ji společně s ostatními přeživšími naložili zase do dobytčích vagónů. Tentokrát zde měli postele, každý měl své pohodlí, dostatek jídla i pití. Když vystoupila na nádraží v Praze neměla nic. Byla volná, ale jako kdyby nebyla. Snažila se najít své příbuzné. Marně. Její sestra Anna umřela v Terezíně den před osvobozením, rodiče v Osvětimi putovali rovnou do plynu. Z její 36tičlenné rodiny přežila pouze ona a její vzdálený bratranec, který se transportům vyhnul pouze díky vězení. Jarmila dlouhé roky trpěla nočními můrami a křičela ze spaní. Nezbyl jí nikdo krom její přítelkyně z dřívějšíka, která jí poskytla ochrannou ruku a náhradní domov. Jarmile se podařilo získat svatební výbavu její mrtvé sestry a s pomocí boží byla přijata zpět do školy. Přeskočila jeden ročník, úspěšně složila veškeré zkoušky a splnil se jí její dávný dětský sen- vystudovala medicínu. Jarmila hrdě oblékla bílý plášť, zvedla hlavu a s umístěnkou v ruce vyšla vstříc žárnějším zítřkům do Karlových Varů, kde šťastně žije dodnes.

A jaké je životní krédo obdivuhodné stařenky?

Nebreč nad rozlitym mlékem!